

Швиденко О.О.

Харківський національний університет будівництва та архітектури
(вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна; e-mail: olgadocomoto@gmail.com; orcid.org/0000-0002-1645-2760)

БУДИНОК МУЗЕЮ ПРИРОДОЗНАВСТВА ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ПАМ'ЯТКА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

В статті аналізується пам'ятка архітектури місцевого значення Музей природознавства Харківського університету. Метою дослідження є підтвердження цінності цієї пам'ятки, оцінка її автентичності та визначення предмету охорони пам'ятки. У роботі приведені історичні дані про пам'ятку; опис об'єкта та його стильова атрибуція; перебудови, втрати й історичні нашарування на пам'ятці. У якості висновків зазначені ризики для пам'ятки, пов'язані з вичерпанням експлуатаційного ресурсу деяких елементів будинку та з можливим осучасненням концепції музею, що може потребувати змін у структурі пам'ятки.

Ключові слова: Музей природи, «цегляний» стиль, архітектурна спадщина Харківського університету, Віктор Валеріанович Величко, предмет охорони пам'ятки архітектури.

Будинок, що розташований у Харкові поблизу ансамблю Клінічного містечка, і який відомий вже не одному поколінню юних харків'ян як Музей природи, майже завжди відносився до Харківського університету. У 1980-му році цей будинок отримав статус пам'ятки архітектури місцевого значення з назвою – Музей природознавства ХДУ, і таким чином увійшов до масиву культурної спадщини Харківщини.

Виявив цю пам'ятку відомий у СРСР історик архітектури Олексій Олексійович Тиц. Але розглядаючи опубліковані ним стосовно цієї пам'ятки матеріали [1, 2], стає зрозумілим, що багато матеріалів зібраних О.О. Тицем залишились поза публікацією, наприклад, історія будинку у революційні часи. До того ж після смерті О.О. Тица у 1988 році було написано декілька узагальнюючих праць [3-6] та зібрані нові факти, які доповнюють картину виникнення та функціонування цієї пам'ятки [7-14].

У 2018 році проходило оновлення облікової документації цієї пам'ятки. Така робота потребує виявлення цінності пам'ятки, оцінка її автентичності та визначення предмету охорони пам'ятки, який є необхідністю при проведенні будівельних робіт на пам'ятці. **Метою** цієї статті було визначення загроз та ризиків для об'єкта, як пам'ятки, на найближчий час його існування.

При виконанні цієї роботи за основу була взята стаття О.О. Тица, та його

посилання на матеріали, у тому числі історичні фото, виявлені ним, які не увійшли до опублікованої роботи. Ці матеріали були доповнені сучасними натурними дослідженнями пам'ятки, проектними матеріалами 1960-х років (виявлені та проаналізовані автором статті), краєзнавчими дослідженнями про існування пам'ятки у першій половині ХХ століття, про історію Музею природознавства та історію будівництва університетських закладів, що дозволило відтворити хронологію створення та існування пам'ятки; розглянути будівлю Музею природи, як частину культурної спадщини Харкова, яка пов'язана з Університетом.

Історичні дані про об'єкт. Пам'ятка міститься на території Університетських земель, що у цій частині почали забудовуватись у 1880-х роках, коли на гроші отримані Харківським університетом від промисловця-цукрозаводчика І.Г. Харитоненка було побудовано перший гуртожиток, що досить швидко був перероблений для потреб медичного факультету Імператорського харківського університету. Цей будинок до нашого часу не зберігся.

У 1890-му році розпочинається будівництво 6 корпусів Університетських клінік, добудова яких тривала до 1897 року.

Зважаючи на розташування на цій території лікарняного містечка новоплановані вулиці отримали відповідні назви. Вулиці, на розі яких була пізніше побудована пам'ятка отримали назви Лазаретна

вулиця та Шпитальній (Госпитальний) провулок. Ділянка, на якій була пізніше збудована пам'ятка мала подвійну адресу – по вул. Лазаретній №8, а по Шпитальному провулку №5. У середині ХХ століття вулиці Лазаретну та Шпитальний провулок перейменовували на честь відомих лікарів, що працювали у Клінічному містечку М.П. Тринклера та В.Я. Данилевського відповідно.

У 1898 році міністром освіти Росії став Микола Павлович Боголепов, який займав цю посаду до 1901 року. Він наполягав на будові при університетах гуртожитків, які за його думкою, з одного боку повинні були поліпшувати побут і оточення для навчання, а з іншого боку допомагали б контролювати студентські заворушення та революційні настрої серед студентів.

На будівництво студентського гуртожитку при Харківському університеті (сьогодні це будинок Музею природознавства) було асигновано 200000 карбованців. Будівництво було розпочато в 1900 році і закінчено в 1901 р. Автором проекту був останній університетський архітектор Віктор Валеріанович Величко.

Після зміни у 1901 році міністра освіти, виникли сумніви в доцільності використання будівлі під гуртожиток. Проте, в 1903 р. гуртожиток було відкрито. Він був розрахований на 150 студентів і мав 80 кімнат. У ньому була зала, столова, квартира для завідувача і т.д. При гуртожитку була читальня. Утримувався гуртожиток за рахунок плати від студентів і дотації від скарбниці в розмірі 6000 карбованців на рік.

Плата за проживання разом з меблями та білизною, електричним освітленням і харчами складала на місяць – 26 карбованців за окрему кімнату, 21 карбованець за ліжко у 2-хмістній кімнаті, 19 карбованців за ліжко у 3-хмістній кімнаті.

Восени 1904 р. у гуртожитку проживало 109 студентів, з яких 54 людини були першокурсниками.

У 1907 році будинок був переданий біологічному факультету Харківського університету. Одночасно у будинок було переведено зоологічний кабінет, який став

однією з складових сучасного Музею природознавства.

Зоологічний кабінет був заснований ще у 1807 році і містився у комплексі університетських будівель на Університетській гірці. Його колекції постійно поповнювалися, а у 1830-х роках при кабінеті було створено лабораторію для визначення і монтування зібраного матеріалу. У 1840-х роках колекції були систематизовані і етикетовані. Перевезенням колекцій у будинок сучасного Музею природознавства в 1907 році керував завідувач кабінету професор О.М. Нікольський.

З 1912 року завідування зоологічним кабінетом перейшло до професора В. Л. Паулі. Продовжуючи поповнення кабінету і удосконалюючи експозиції, професор Паулі приділяв багато уваги збереженню колекцій, особливо в роки революції і громадянської війни. Це було актуальним особливо через те, що у часи I Світової війни у будинку розмістився військовий шпиталь, який у 1915 році відвідав імператор Микола II. Шпиталь у будинку функціонував навіть на початку 1920-х років.

На початку 1920-х років у Харківському державному університеті відбулась корінна перебудова викладацької і науково-дослідної діяльності, університет було поділено на декілька частин, наукова робота у галузі зоології була відокремлена на спеціальній кафедрі, якою керував проф. О.М. Нікольський. Також відбулась корінна перебудова ідеології, яка значно відбилась у освіті: цікавість до теорії дарвінізму, обов'язкова шкільна освіта та проголошена доступність екскурсійних програм для наочного знайомства з освітнім матеріалом. Усе це призвело до того, що зоологічний кабінет почав функціонувати як зоологічний музей при науково-дослідницькій кафедрі зоології.

У 1933 році завідувачем зоологічним музеєм був призначений О.Д. Масловський, екскурсоводом – В.В. Дукіна; науковим керівником музею був професор зоології В.В. Станчінський. У цей період співробітниками музею була проведена систематизація всього наявного матеріалу відповідно до курсу зоології, який читав

В.В. Станчинський, що значно підвищило наукову і педагогічну цінність музею.

Починаючи з 1937 року наукове керівництво музеєм вів професор І.М. Поляков. У музеї було створено два нових відділи: відділ класичного дарвінізму (1939 р.) та відділ походження людини (1940 р.). У спеціально створеній столярній майстерні були виготовлені шафи, вітрини, стенди для нових відділів.

Увесь цей час у будинку проходили учбові заняття і проживали родини співробітників факультету. Під час окупації II Світової війни, саме завдяки самовідданості людей, що залишились мешкати у будинку, зокрема представницям технічного персоналу біологічного факультету У.О. Летаевой, С.П. Левченко, і завдяки зусиллям О.В. Пісаржевской – дружини одного з найактивніших творців музею проф. Г.Ф. Арнольда – яка здобула охоронну грамоту для музею від комендатури, більшу частину експонатів музею вдалось зберегти.

Після повернення з евакуації колективу біологічного факультету взимку 1944-1945 років усі зусилля були направлені на відновлення музею. Музей почав іменуватись музеєм дарвінізму Харківського державного університету і отримав відповідний штат працівників.

У 1945 році музей займав лише три зала у будинку, але починаючи з 1946 року, натомість експозицій, що прийшли в непридатність за роки окупації і в цілях подальшого розширення відділу дарвінізму, був створений цілий ряд нових експозицій по мінливості, природному відбору і дивергенції. Автором цих експозицій був В. М. Грубант, який з 1948 року почав виконувати обов'язки директора музею дарвінізму.

Але після повернення університету з евакуації та відновлення занять у будинку продовжували міститись економічний та біологічний факультети. У цокольному поверсі продовжували мешкати родини співробітників (викладачів) факультетів, а на 2 поверсі маленька квартира колишнього завідуючого гуртожитком стала домом для ректора університету.

У 1963 році остаточно був введений до експлуатації Центральний корпус Харківського державного університету на пл. Свободи, 2 (тоді – площа Дзержинського, 4). Вже з 1962 року факультети почали переїжджати до нової будівлі, і к кінцю 1962 року пам'ятка повністю перейшла до розпорядження музею.

У 1964 році у будинок був перевезений і мінералогічний музей університету. Завдяки об'єднанню колекцій виник Музей природознавства.

Назва новоствореного музею декілька разів змінювалась: у документах зустрічаються - природно-історичний музей (1964-1966 рр., рос. - Естественно-исторический музей), Музей харківського держуніверситету (1967 р.), музей природознавства (1971-1981 рр., рос. – музей естествознания).

Починаючи з 1970-х рр. назви музей природознавства ХДУ та музей природи існують одночасно, але з середини 1980-х рр. назва Музей природи починає використовуватись як офіційна.

Сьогодні у наукових фондах музею зберігається понад 250 тисяч експонатів. Це опудала і тушки, вологі і сухі препарати тварин, черепа, скелети, яйця птахів, раковини моллюсків, зразки гірських порід і мінералів, викопні рештки і скелети, муляжі і гіпсові зліпки вимерлих тварин. Музей складається з 23 залів, у яких розгорнуті експозиції чотирьох відділів: геологічного, безхребетних і хребетних тварин, еволюції органічного світу та охорони природи.

Опис об'єкта. За типологією будинок є житловою спорудою (гуртожиток), що була перероблена під музейну функцію. Будинок представляє собою симетричну 3-х поверхову, Ш-подібну в плані будівлю, де до головного корпусу примикають три крила – центральне та два симетричних бокових. Планувальна система будинку – коридорна, окрім центрального крила, де приміщення колишньої столової мали анфіладне планування.

Головний корпус та бокові крила будинку мають цокольний та 3 надземних поверхи. Центральне крило складається з 3 різнорівневих частин – до головного

корпусу примикає 3-х поверховий об'єм, у середині 1-но поверховий головний зал (колишній зал їдальні, нині – зал Мамонта), що по висоті рівняється 1,5 поверхам, з двору до зала примикає 2-во поверховий об'єм колишньої кухні та квартири завідувача. У центрі головного корпусу розташований головний вестибюль, який має більшу висоту, ніж інші приміщення 1-го поверху.

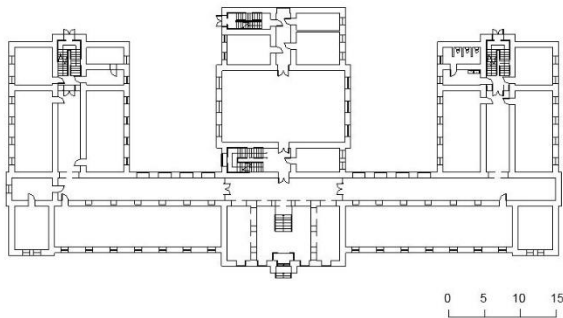

Рис. 1. План 1 поверху Музею природи. Креслення Швиденко О.О.

Головний фасад симетричний, головна вісь зафіксована значно виступаючим ризалітом, який вище за інші частини фасаду. Вікна першого і третього поверху – арочні. Вхід акцентує портик з 2 раціоналістично спрощеними «російськими» колонами.

Рис. 2. Головний фасад Музею природи. Креслення Швиденко О.О.

Кути головного фасаду також акцентовані ризалітами, декор яких відрізняється від інших частин головного фасаду лише 3-хчастими вікнами, що розділяються стилізованими корінфськими колонами, 2-го і 3-го поверхів. Фасад, що виходить на вулицю Данилевського не симетричний, має один ризаліт, ближче до правої сторони, що за своїм вирішенням повністю повторює бічні ризаліти головного фасаду. Фасад, що виходить на ділянку по вул. Тринклера, 6 симетрично повторює фасад по вул. Данилевського.

Перелічені фасади мають принципово інакший характер ніж дворові. Їх деталювання вирішене у стилістиці класичних деталей (русти, рустовані пілястри,

арочне обрамлення вікон), з використанням елементів, що запозичені з російської цегляної архітектури (підвіконні ширінки, машикулі карнизу). Усі деталі приведені до функціональних можливостей цегли, що характерно для «цегляного» стилю, який панував у останні десятиріччя ХІХ століття.

На відміну від них дворові фасади мають значно менше деталей, хоча руст першого поверху та деталювання карнизу наявні. На дворових фасадах архітектор відпрацював роботу з поверхнею глухих стін, на якій досить мала кількість віконних прорізів.

Найбільш збереженими та цікавими інтер'єрами є зала (колишній зал їдальні, нині – зал Мамонта) та центральний вестибюль.

Зал Мамонта має пласку стелю, яка по периметру прикрашена широкою половою профілів. На стіни та простінки між вікнами накладені пілястри з доричними капітелями. Високі аркові вікна на бокових стінах прикрашені профілем, що спирається на пласкі напівпілястри с доричними капітелями. Той же арковий мотив повторений на глухих стінах, де посередині пласких арок у 1990-х роках були змонтовані медальйони з рельєфними портретами відомих науковців, що працювали в Харківському університеті. Справа і зліва від головної осі з боку колишньої кухні збереглися багато прикрашені декором квадратні ніші, що колись були вікнами видачі їжі. Пол зала паркетний. У залі з часів існування гуртожитку зберігся роляль.

Центральний вестибюль має стіни та 6 колон, прикрашених пласкими пілястрами з корінфськими капітелями. Стеля пласка з балками, багато прикрашеними профілюванням. Підлога виконана з плитки жовто-коричневої гама «Товариства Бергенгейма». Окрасою вестибюлю є парадні сходи, прикрашені перилами з баясінами.

Перебудови, втрати й історичні нашарування на пам'ятці. Перші перебудови у будинку пройшли у 1907 році, коли будинок було перероблено з гуртожитку на учбовий корпус. Були

встановлені перегородки, що по-новому розділили простори будинку.

Інші переробки були пов'язані з підключенням будинку до міських комунікацій. Згідно з місцевими дослідженням під дворовою частиною території були підземні помешкання, вірогідно вигрібні ями. Підключення до міських мереж скоріше за все проходили у 1920-х роках (водогін, каналізація). Але документація про це не зберіглась.

У 1966 році відбулась реконструкція будинку під музейні потреби. Гардероб було перенесено до цокольного поверху центрального корпусу. В торцях бокових корпусів було влаштовано додаткові вбиральні на усіх поверхах, більшість приміщень будинку було вирішено використовувати як демонстраційні зали, для чого було розібрані дерев'яні перегородки між приміщеннями та пробиті величезні отвори у несучих стінах. Після об'єднання приміщень у зали, зайві дверні отвори були перероблені у експозиційні вітрини.

У зв'язку з переробкою колишніх житлових помешкань під музейні зали було проведено посилення несучих конструкцій перекриттів.

До початку 1960-х років у будинку зберігалась котельня – у коридорі цокольного поверху головного корпусу довгий час зберігались рейки та поворотне коло для вагонеток з вугіллям, але під час реконструкції 1966 року будинок було підключено до міської теплової мережі, через що була повністю перероблена система опалення будинку.

У 1966 році відбулась переробка покрівлі будинку – нова покрівля підіймалась на висоту парапету, щоб уникнути снігових мішків, що виникали при автентичній конструкції покрівлі. Крім того над центральним ризалітом збільшився кут нахилу покрівлі, через що піднялася вгору відмітка гребня покрівлі. Парапетні стовпчики та непотрібні вже димові труби було розібрано, а отвори для стоку води у парапетних стінках було закладено цеглою.

Нова покрівля мала зовнішні звиси над стінами фасаду, на відміну від старої

конструкції покрівлі. Заново була створена система зовнішнього водовідведення (металеві жолоба та труби) з покрівлі.

Головні фасади будинку були заново пофарбовані, на що додатково розроблявся паспорт на фарбування фасадів.

Між 1966 і 1998 роками без проекту були добудовані та перероблені у гаражі дворові служби пам'ятки. Також було заасфальтовано господарський двір. Але через відсутність проекту вертикального планування, водовідведення не було продумане і вода частково попадала у цокольний поверх основного корпусу, що було зафіксовано технічним висновком 1998 року.

В 1992 році були відремонтовані перекриття і кроквяна система над залом Мамонта. Пошкоджений штукатурний шар стелі було закрито підвісною стелею.

У 2000-х роках проходили поточні ремонти будинку, частково було відремонтовано санвузли, деякі зали. Були проведені роботи з видалення зайвої вологи з цокольного поверху.

Наявність творів мистецтва. У дворі перед головним фасадом будівлі міститься колекція кам'яної скульптури епохи раннього залізного віку та Середньовіччя (29 шт.).

Якості об'єкта, завдяки яким він набуває культурної цінності як пам'ятка. Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1760 визначені критерії, завдяки яким об'єкт набуває історичної та культурної цінності як пам'ятка:

– вплинула на розвиток культури, архітектури, містобудування, мистецтва певного населеного пункту чи регіону.

Будинок Музею природознавства ХДУ є одним з найкращих прикладів «цегляної» архітектури на рубіжі XIX-XX століть, що зберігся до наших днів. Архітектура пам'ятки демонструє високу художню якість авторського рішення та технологічні можливості місцевого матеріалу – червоної цегли.

Пам'ятка ілюструє перші кроки переходу від еkleктичного трактування класичних форм до нових архітектурних рішень, що були продиктовані виявленням

можливостей місцевого будівельного матеріалу.

Будинки з червоної цегли, що виготовлялась з глини, яка видобувалась поблизу Університетських земель, стали візитною карткою м. Харкова кінця ХІХ – початку ХХ століть.

– *є твором відомих архітекторів або інших митців.*

Будинок Музею природознавства ХДУ є одним з найвідоміших об'єктів, що спроектував у місті відомий харківський архітектор Віктор Валеріанович Величко.

В.В. Величко відомий перш за все своїми будовами для Харківського університету у «цегляному» стилі, які символізували початок другого століття в історії вузу, що було зафіксовано у подарункових фотоальбомах та святкових виданнях присвячених століттю Харківського університету.

Пам'ятка відповідає критерію автентичності, через те, що значною мірою зберегла свою форму, деталі та елементи, матеріально-технічну структуру, а також роль у навколишньому середовищі. Також свою автентичність зберегли 2 інтер'єри пам'ятки – зал Мамонта та головний вестибюль.

Тому предметом її охорони визначено:

1. об'ємно-просторова композиція пам'ятки; архітектурне рішення та характер оздоблення, декоративні рішення фасадів; первісний характер облицювання фасадів при якому добре видна цегляна кладка; автентичні несучі стіни будинку; сходові клітини будинку – головна, та ті, що розміщені у лівому та правому крилі; двері головного входу та дерев'яний тамбур;
2. найбільш цікаві та збережені інтер'єри - зал Мамонта (колишній зал їдальні) та центральний вестибюль;
3. збереженню підлягає малюнок та пропорції елементів віконних рам.

У якості **висновків** роботи можна зазначити, що будинок найближчим часом не планується докорінно змінювати, але деякі його елементи все ж потребують оновлення через поступове вичерпання експлуатаційного ресурсу, тому при їх

заміні необхідно зберегти баланс між використанням сучасних технологій та збереженням автентичності пам'ятки.

Більш значною потенційною загрозою для пам'ятки є осучаснення музею. Сьогодні, хоча виставки Музею постійно оновлюються і доповнюються, але музей продовжує існувати за загальною концепцією, яку на початку 1960-х років розробив та реалізував В. М. Грубант. Тому ми можемо очікувати, що у найближчі десятиліття концепція музею буде змінена згідно з сучасними тенденціями. При її розробці важливо буде враховувати, що будинок має статус пам'ятки культури і будівля потребує збереження своїх автентичних елементів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Харьков: Архитектура, памятники, новостройки: путеводитель. 2-е изд., испр. и доп. Х.: Прапор, 1987. 151 с.
2. Харків: Архітектура, пам'ятки. Фотоальбом / Фото Менделя та ін.; Авт. тексту: А.О. Горошков, В.Т. Семенов, О.О. Тиц. К.: Мистецтво, 1986. 207 с.
3. Харьков вчера, сегодня, завтра / Шкодовский Ю.М., Лаврентьев И.Н., Лейбфрейд А.Ю., Полякова Ю.Ю. Х.: Фолио, 2004. 206 с.
4. Давидич Т.Ф., Качемцева Л.В. Эkleктика в архитектуре. М.: Гуманитарный центр, 2016. 268 с.
5. Давидич Т.Ф. К пониманию эклектики. *Научковий вісник будівництва*. 2018. Т. 93. № 3. С. 49-59.
6. Давидич Т.Ф. «Кирпичный стиль» в архитектуре 1830-х – 1900-х гг. *Научковий вісник будівництва*. 2017. Т. 87. № 1. С. 76-81.
7. Лейбфрейд А.Ю. Видный харьковский зодчий начала ХХ века архитектор В.В. Величко. *Харьков: новое о знакомых местах: статьи и страницы краеведческого альбома*. веб-сайт. URL: <https://ngeorgij.livejournal.com/10124.html>
8. Можейко И. 30 лет во главе музея (рассказ о Виталии Николаевиче Грубанте). *Событие*. 12-18 апреля, 2001. URL: <http://kharkov.vbelous.net/nat-mus/grubant.htm>
9. Музей природы ХНУ. веб-сайт. URL: <http://kharkov.vbelous.net/nat-mus.htm>
10. Музей природы: история и современность. *Музей природы: Сайт музея природы Харьковского национального университета*: веб-сайт. URL: <http://muzei-prirody.blogspot.com/2012/03/istoriya-i-sovremennost.html>
11. Музей природы харьковского национального университета им. В. Н. Каразина. *Туризм и активный отдых*: веб-сайт. URL: <https://atur.com.ua/index.php?id=1794>

12. Жеденко В. В больнице на Тринклера живьем сожгли несколько сот солдат. *VGORODE.UA*: веб-сайт. URL: https://kh.vgorode.ua/news/doshuh_y_eda/53068-v-bolnyitse-na-trynklera-zhyvem-sozhhly-neskolko-sot-soldat
13. Швиденко О.О. Строительное наследие Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина в XIX веке. *Науковий вісник будівництва*. 2014. Т. 77. № 3. С. 11-16.
14. Педан (Швиденко) О.А., Черкасова Е.Т. Историческая топография застройки ансамбля площади Свободы в г. Харькове. *Науковий вісник будівництва*. 2006. Вип. 39. С. 21-25.

Швиденко О.О. ЗДАНИЕ МУЗЕЯ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ ХАРЬКОВСКОГО УНИВЕРСИТЕТА КАК ПАМЯТНИК КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ. В статье анализируется памятник архитектуры местного значения Музей естествознания Харьковского университета. Целью исследования является подтверждение ценности этого памятника, оценка его подлинности и определение предмета охраны памятника. В работе приведены исторические данные про памятник; описание объекта и его стилистическая атрибуция; перестройки, утраты и исторические наслоения на памятнике. В качестве выводов определены риски для памятника, связанные с исчерпанием эксплуатационного ресурса некоторых элементов здания и возможное изменение концепции музея согласно

современным тенденциям, которое может потребовать внесение изменений в структуру памятника.

Ключевые слова: Музей естествознания, «кирпичный» стиль, архитектурное наследие Харьковского университета, Виктор Валерианович Велычко, предмет охраны памятника архитектуры.

Shvydenko O. BUILDING OF MUSEUM OF NATURAL HISTORY OF KHARKIV UNIVERSITY AS AN OBJECT OF THE CULTURAL HERITAGE OF UKRAINE. In the article have been analyzed a regional architecture landmark – Museum of Natural History of V. N. Karazin Kharkiv National University. The purpose of this research is verification of the monument value, its authenticity evaluation and definition of substance of its protection. In the research historical facts about the monument, its description and its stylistic attribution, its rebuildings, its losses and its historical layers are given. As a conclusion risks are identified. They are defined by exhaustion of the operational resource of some elements of the building and possible upgrading of the museum conception that can need changes in the building structure of the monument.

Key words: Museum of Natural History, “brick” style, architectural heritage of Kharkiv University, Viktor Velychko, substance of the protection.